

A les Illes Balears i al País Valencià, l'actualització de la tasca de codificació ha esdevingut urgent amb la implantació del català a l'ensenyament. En són les causes les circumstàncies dels períodes anterior i immediat posterior a la codificació de la llengua per Pompeu Fabra, les característiques i condicionaments d'aquesta codificació i la història política posterior.

Abans de l'enllestiment d'aquesta codificació i com a conseqüència del caràcter no monolític del model de llengua definit per Fabra i del paper de capdavanter del Principat en el procés de normalització lingüística, en els altres territoris històrics de la llengua catalana s'ha produït una gran difusió de llibres de text i d'obres literàries en la varietat estàndard, però amb les variants de la varietat central.

A la presència d'aquests trets s'ha afegit la recepció dels canals de televisió i ràdio de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, la qual ha estat més important a les Balears perquè ha suplert la manca d'unes emissions pròpies a les Balears que haurien difós un model de varietat estàndard amb els trets baleàrics fonamentals i que haurien tingut el prestigi procedent de la qualitat que aquestes emissions haurien hagut de tenir.

L'absència de prou missatges vehiculats en la varietat estàndard amb els trets baleàrics ha tingut com a conseqüència la manca de difusió d'un model de llengua pública i la manca de criteri d'algunes persones a l'hora de triar els trets propis de la varietat estàndard que calia usar a l'ensenyament a les Balears. La necessitat d'aquesta orientació s'ha fet palesa, i urgent per les seves greus conseqüències, en una part del professorat format en temps de la dictadura i al qual la participació posterior en cursos de l'anomenat *reciclatge* li havia estat insuficient.

Aquesta desorientació ha tingut diverses conseqüències. En primer lloc, i sols en alguns casos, s'ha ensenyat l'estàndard amb els trets de la variant central, abandonant-ne innecessàriament, doncs, alguns de les Balears d'igualment vàlids; en segon lloc, gent amb més criteri lingüístic ha expressat un rebuig, d'altra banda ben lògic, envers aquest abandó; en tercer lloc, ha estat la causa del trencament d'una determinada tradició literària, amb l'arraconament de determinats trets genuïnament catalans que tota la comunitat lingüística tenia el dret que es mantinguessin i fins i tot que se'n difongués l'ús, malgrat que hagin esdevingut endèmics de les

Balears; i en quart i darrer lloc, i n'és el resultat més greu, ha tengut com a conseqüència la manca d'identificació d'una part de la població amb el llenguatge formal difós, una manca d'identificació que l'ha allunyada del procés de normalització de l'ús, fins i tot en els casos —la majoria— en què hom admetia la unitat de la llengua.

La manca d'actualització de la normativa de la llengua ha esdevingut, però, greu quan els governs dels territoris històrics altres que Catalunya han començat a exercir la competència de control de l'ensenyament i, especialment, el control de la varietat de llengua usada en els llibres de text. Aleshores s'ha vist com era d'urgent aquesta normativa per la seva funció fonamental de punt de referència.

A les Balears, s'hi ha afegit l'article 17 del Decret del 4 de juliol de 1997, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears.¹ En l'apartat *d*) d'aquest article s'estableix que «en l'educació primària s'utilitzarà preferentment la llengua catalana oral pròpia de l'entorn d'aprenentatge i s'introduirà l'alumne de forma progressiva, i sobretot en el llenguatge escrit, en el coneixement de la varietat estàndard pròpia de l'àmbit de les Illes Balears. Així s'ha de garantir que al final d'aquesta etapa l'alumnat tingui un coneixement global i harmònic de la llengua catalana i de la castellana.» Aquest article, quan empra l'expressió «la varietat estàndard pròpia de l'àmbit de les Illes Balears», acaba de plantejar, doncs, i ara amb normes de compliment obligatori, la urgència de l'explicitació per l'autoritat acadèmica de les característiques que l'estàndard presenta a les Balears.

Justament el primer cas de col·laboració entre l'IEC i el món de l'ensenyament s'ha esdevingut a les Balears, i s'ha adreçat a posar remei a les mancances esmentades. La col·laboració s'ha fet mitjançant la institució universitària, és a dir, la Universitat de les Illes Balears (UIB), a la qual l'Estatut d'autonomia de les Balears nomena ens consultiu pel que fa a la llengua catalana a les Illes, sens perjudici, és clar, de l'àmbit de competència de l'IEC. El fruit d'aquest treball ha estat l'obra *Proposta de model de llengua per a l'escola de les Illes Balears*, que s'ha publicat suau i que té com a tret tal volta més característic en les circumstàncies actuals el fet que hagi aparegut abans de la publicació de la gramàtica de l'IEC, de la qual, per això, en certa mesura és un avanç, atès que ha estat revisada per la Secció Filològica (els membres illencs de la qual havien participat en la Comissió Tècnica del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB).

Per l'origen professional dels seus autors o ponents, aquesta obra es basa en l'experiència educativa tant en l'ensenyament secundari com en la universitat.

L'obra repassa les principals divergències entre les varietats dialectals i l'estàndard i explica i justifica les opcions d'aquest dins el marc de la història de la llengua a les Balears i de la varia-

1. Decret, del conseller d'Educació, Cultura i Esports, 92/1997, del 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears, BOCAIB, núm. 89 (17 juliol 1997).

ció intradialectal. L'objectiu fonamental és sempre de remarcar el caràcter autòcton de les solucions, el seu arrelament en la pròpia tradició de llengua formal i literària, i alhora de mostrar com la unitat de l'idioma es presenta fins i tot en els casos de divergència aparent.

No és el moment ni hi ha temps per fer història, però cal recordar els precedents dels pioners en la difusió del model de Fabra, és a dir, Jaume Busquets i Francesc de B. Moll, aquest amb un paper més rellevant i el primer com a capdavanter.

Un precedent més proper en la divulgació dels fonaments de la normativa és la tasca desenvolupada pel mateix Francesc de B. Moll a la premsa i les intervencions radiofòniques d'Aina Moll, i finalment la secció a la premsa «Línia directa amb la Campanya de Normalització Lingüística», de diversos autors.²

Com a actualitzacions de l'obra de Francesc de B. Moll, i també com a precedents fonamentals que hom ha tingut en compte, cal esmentar la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, de l'IEC, en els apartats de fonètica i morfologia. En aquest sentit, l'obra que comentam també és el resultat de la col·laboració amb l'IEC. I, finalment, cal esmentar entre els precedents l'obra de Jaume Corbera, Joan Melià i Jaume Morey *Alfa. Mètode d'autocorrecció gramatical assistida*, sortida també de la UIB.

Pel que fa a la norma legal citada suara, que estableix en l'ensenyament primari l'ús de la llengua oral de l'entorn com a punt de partida, cal esmentar la redacció i l'ús d'ençà de fa anys a les Balears d'un material d'introducció a la lectura, unes beceroles, obra d'Aina Moll.

Tornant a l'obra que presentam, els ponents que reberen l'encàrrec de la comissió tècnica esmentada de redactar un esborrany de model de llengua per a l'escola de les Balears van voler fer una obra que, malgrat el que hem dit, s'adreçàs a un públic més general que el del magisteri de les Balears.

Seguint la tradició, l'obra tracta primer qüestions de fonètica i després de morfologia, amb sols alguns paràgrafs dedicats a la sintaxi. Una segona part comenta una sèrie de geosinònims, l'existència dels quals de vegades és adduïda contra la unitat de la llengua. Es presenten amb un tractament diacrònic i des del punt de vista de la formació de paraules per tal de refermar la consciència d'unitat del català. S'hi fan recomanacions sobre la conveniència de difondre mitjançant l'ensenyament el coneixement de la parella de sinònims (de vegades són més de dos) i, en alguns casos, d'usar en els registres formals la forma d'àmbit més general.

Cal recordar, per acabar, una qüestió important pendent de resoldre. Em referesc a la dosificació o graduació de la introducció a les escoles del coneixement tant del llenguatge formal com de les variants d'aquest model de llengua amb trets altres que els de l'àrea de referència. Dit això, cal assenyalar que la realitat s'ha avançat al plantejament, perquè els infants de les Balears estan més en contacte amb la varietat formal del català central, a través de la televisió, que no amb la del baleàric, pels motius que ja hem esmentat, i els trets del seu llenguatge es van atracant als d'aquella varietat.

2. Els autors són Aina Moll, Valverde, Antoni I. Alomar i Cèlia Riba.

Vull acabar insistint en la urgència de la resolució del problema pel vessant econòmic de la qüestió. Em referesc a la inconveniència de fragmentar el mercat editorial, especialment per la petitesa del mercat illenc i per donar una visió d'unitat de la comunitat lingüística, indispensable per a l'esdevenidor.